

પ્રવચન નં. ૭૫, શ્લોક-૧૦૮, ગાથા-૭૭ થી ૮૧ શનિવાર, કારતક સુદ ૭,
તા.૨૭-૧૦-૧૯૭૯

‘નિયમસાર’ નિશ્ચયચારિત્ર અધિકાર-પ્રતિક્રમણ અધિકાર.

‘[અધિકારના પ્રારંભમાં ટીકાકાર મુનિરાજ શ્રી પદ્મપ્રભમલધારિદેવ શ્રી માધવસેન આચાર્યદેવને શ્લોક દ્વારા નમસ્કાર કરે છે :]’ પોતાના ગુરુને નમસ્કાર કરે છે. પછી પ્રતિક્રમણ શરૂ કરશે. આહાહા..!

નમોઽસ્તુ તે સંયમબોધમૂર્તયે
સ્મરેમ્કુંભસ્થલભેદનાય વૈ ।
વિનયપંકેજવિકાશમાનવે
વિરાજતે માધવસેનસૂરયે ॥૧૦૮॥

પોતાના ગુરુ કેવા છે અને એ ગુરુને નમસ્કાર કેમ કરે છે? કે એ ગુરુ સંયમ અને ચારિત્રથી ભરપૂર છે. ‘સંયમ અને જ્ઞાનની મૂર્તિ,...’ છે. આહાહા..! જુઓ! આ પંચમ આરાના મુનિ ‘પદ્મપ્રભમલધારીદેવ’, એ ટીકા કરે છે. પોતાના આચાર્યને નમસ્કાર કરે છે. અમારા આચાર્ય સંયમ અને જ્ઞાનની મૂર્તિ છે. જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન પૂર્ણ, ભલે છદ્મસ્થ છે અને સંયમની મૂર્તિ (અર્થાત્) અંતર અતીન્દ્રિય સંયમમાં સ્થિર, એવા જ્ઞાન અને સંયમની મૂર્તિ

છે. આહાહા..!

‘કામરૂપી હાથીના કુંભસ્થળને ભેદનાર...’ વિષયરૂપી વાસના, કામરૂપી હાથી, એના કુંભસ્થળને ભેદનાર છે. આહાહા..! જેને વિષયની વાસનાનો નાશ થઈ ગયો છે. અંતર અતીન્દ્રિય આનંદપણું, મુનિપણું. અતીન્દ્રિય આનંદનો સ્વાદ પ્રકૃષ્ટ ઊંચો આવ્યો છે, તેથી કામદેવના ભાવને છેદી નાખ્યું છે. ‘શિષ્યરૂપી કમળને વિકસાવવામાં સૂર્ય સમાન—’ છે. આહાહા..! આ પંચમઆરાના મુનિ! ‘શિષ્યરૂપી કમળને વિકસાવવામાં સૂર્ય સમાન—’ છે. ‘માધવસેન મુનિ’. આહાહા..! એ મુનિરાજ પોતે પોતાના ગુરુને વંદન કરતાં ગુરુના વખાણ કરે છે. આહાહા..! આ તો હજાર વર્ષ પહેલાંની વાત છે. ૮૦૦-૯૦૦ વર્ષ પહેલાંની વાત છે. ‘એવા હે વિરાજમાન (શોભાયમાન) માધવસેનસૂરિ! તમને નમસ્કાર હો.’ આહાહા..! જ્ઞાનની મૂર્તિ અને સંયમનું પૂર્ણ સ્વરૂપ. સંયમની મૂર્તિ, અતીન્દ્રિય આનંદની રમણતામાં સંયમની મૂર્તિ, એવા માધવસેન મુનિને શિષ્ય ‘પદ્મપ્રભમલધારિદેવ’ નમસ્કાર કરે છે.

‘હવે, સકળ વ્યાવહારિક ચારિત્રી...’ શું કહે છે હવે? જેટલો વ્યવહાર ક્રિયાકાંડ છે, વ્યવહાર સામાયિક, વ્યવહાર પ્રતિક્રમણ, વ્યવહાર ક્ષમાપના, વ્યવહાર પ્રાયશ્ચિત, વ્યવહાર પ્રતિક્રમણ વગેરે એ બધી ‘વ્યવહારચારિત્રી અને તેના ફળની પ્રાપ્તિથી પ્રતિપક્ષ...’ વ્યવહારચારિત્ર છે એ રાગ છે, રાગ છે અને એનું ફળ એ બંધન છે. એનાથી પ્રતિપક્ષ. આહાહા..! ‘એવું જે શુદ્ધનિશ્ચયનયાત્મક પરમ ચારિત્ર...’ શુદ્ધ નિશ્ચયસ્વરૂપ, આનંદસ્વરૂપમાં રમણતા. જ્ઞાનાનંદ સ્વભાવ ભગવાનઆત્મા, એ જ્ઞાન અને આનંદમાં જેની રમણતા (છે)... આહાહા..! એ નિશ્ચયચારિત્ર છે. પંચમહાવ્રતાદિ વિકલ્પ એ ચારિત્ર નહિ, એ વ્યવહાર (છે). વ્યવહાર અને વ્યવહારના ફળથી નિશ્ચયચારિત્ર વિરુદ્ધ છે. આહાહા..! પંચમઆરાના મુનિ કહે છે. પંચમઆરાના પોતાના ગુરુને વંદન કરી અને પોતે કહે છે કે, વ્યવહાર પ્રતિક્રમણ આદિના કામ-રાગ અને એનું ફળ દુઃખ, એનાથી વિરુદ્ધ એવું નિશ્ચયચારિત્ર કે જેનું ફળ આનંદ, એવા નિશ્ચયચારિત્રના ભેદને, પ્રતિક્રમણને હું કહીશ. આહાહા..! આવી વાત છે.

‘નિશ્ચયનયાત્મક...’ શુદ્ધ નિશ્ચયનય સ્વરૂપ ‘પરમ ચારિત્ર...’ આહાહા..! આનંદસ્વરૂપ ભગવાનમાં પરમ લીનતા, અતીન્દ્રિય આનંદમાં રમણતા. આહાહા..! ‘તેનું પ્રતિપાદન કરનારો...’ તેને કહેનારો. ‘પરમાર્થ-પ્રતિક્રમણ અધિકાર કહેવામાં આવે છે.’ પરમાર્થ સાચું પ્રતિક્રમણ સત્ય, જે મોક્ષનો નિર્વિકલ્પ માર્ગ, તેને અહીં કહેવામાં આવે છે. આહાહા..! અત્યારે તો વ્યવહાર-વ્યવહારના પણ ઠેકાણા ન મળે. અહીં તો કહે, તારા વ્યવહાર, સામાયિક વ્યવહાર, પડિક્કમણું વ્યવહાર, પચ્ચખાણ, એનું ફળ રાગ અને એનું ફળ દુઃખ છે. એનાથી વિરુદ્ધ જે નિશ્ચયચારિત્ર છે એનું ફળ અતીન્દ્રિય આનંદ, એનો અધિકાર હું કહીશ. આહાહા..!

‘તેનું પ્રતિપાદન કરનારો પરમાર્થ-પ્રતિક્રમણ અધિકાર કહેવામાં આવે છે. ત્યાં શરૂઆતમાં પંચરત્નનું સ્વરૂપ કહેવામાં આવે છે.’ આ ગાથા પંચરત્ન છે. જેમ ‘પ્રવચનસાર’માં છેલ્લી

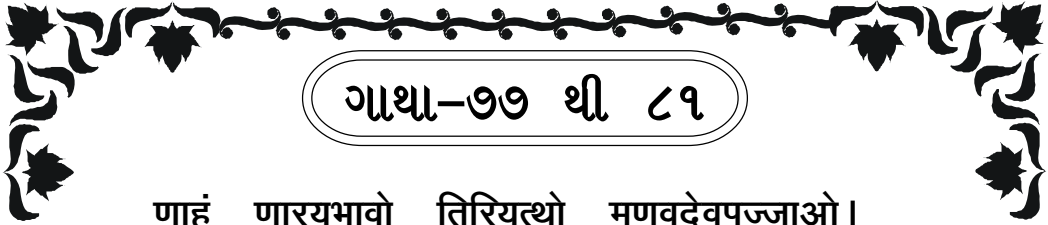
પાંચ (ગાથાને) રત્ન કહ્યા ને? એમ આ પંચરત્ન છે. અંતર આત્માનું આનંદનું રતન પ્રગટ થાય એ રત્ન છે. એ પાંચ રતનની ગાથા કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! ક્યાં ગયા? 'શાંતિભાઈ'! આ તમારા ધૂળના રતનની વાત નથી. મોટા રતનના વેપારી છે ને. હીરા-માણેકના મોટા વેપારી છે. ૨૫ જણા તો હીરા-માણેકના કામ કરે છે. એક-એકને પાંચસો, સાતસો, હજારનો એક મહિનો પડે છે. એવા પચ્ચીસ જણા કામ કરે છે. ધૂળના. 'સુમેરુમલજી'! તમારી પાછળ બેઠા છે. 'શાંતિભાઈ' ઝવેરી.. ઝવેરી. 'મુંબઈ'માં. ભાઈ! ઓળખો છો તમે? 'સુમેરુમલજી'! ૨૦-૨૫ જણા તો હીરાને ઘસે છે. એટલા એના કામ. એક-એક માણસને મહિને પાંચસો, સાતસો, હજાર રૂપિયા પડે એવા પચ્ચીસ જણા કામ કરે છે. ધૂળનું. આહાહા...!

અહીંયાં તો પરમાત્મા કહે છે, પ્રભુ! સાંભળ તો ખરો. આહાહા...! નિશ્ચયચારિત્ર જે પ્રતિક્રમણ, એનું સ્વરૂપ હું કહીશ. એ વ્યવહારપ્રતિક્રમણ અને વ્યવહાર ક્રિયાકાંડથી વિપરીત છે. વિપરીત છે. આહાહા...! હવે એ વિપરીત છે, વિપરીતથી, વ્યવહારથી નિશ્ચય થાય? મુમુક્ષુ :- કોઈ કાળે ન થાય.

પૂજ્ય ગુરુદેવશ્રી :- હવે અહીં તો વ્યવહારથી તો નિશ્ચય વિરુદ્ધ છે. આહાહા...!

'ત્યાં શરૂઆતમાં પંચરત્નનું સ્વરૂપ કહેવામાં આવે છે.' એ પાંચ રતનનું અવતરણ કરવા ગાથા કહે છે.

'હવે પાંચ રત્નોનું અવતરણ કરવામાં આવે છે :-'

ગાથા-૭૭ થી ૮૧

ગાહં ણારયભાવો તિરિયત્થો મણુવદેવપજ્જાઓ।

કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં।।૭૭।।

ગાહં મગ્ગણઠાણો ગાહં ગુણઠાણ જીવઠાણો ણ।

કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં।।૭૮।।

ગાહં બાલો બુદ્ધો ણ ચેવ તરુણો ણ કારણં તેસિં।

કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં।।૭૯।।

ગાહં રાગો દોસો ણ ચેવ મોહો ણ કારણં તેસિં।

કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં।।૮૦।।

णाहं कोहो माणो ण चेव माया ण होमि लोहो हं।
कर्त्ता ण हि कारइदा अणुमंता णेव कर्त्तीणं॥८१॥

नाहं नारकभावस्तिर्यङ्मानुषदेवपर्यायः।
कर्त्ता न हि कारयिता अनुमंता नैव कर्त्तृणाम्॥७७॥
नाहं मार्गणास्थानानि नाहं गुणस्थानानि जीवस्थानानि न।
कर्त्ता न हि कारयिता अनुमंता नैव कर्त्तृणाम्॥७८॥
नाहं बालो वृद्धो न चैव तरुणो न कारणं तेषाम्।
कर्त्ता न हि कारयिता अनुमंता नैव कर्त्तृणाम्॥७९॥
नाहं रागो द्वेषो न चैव मोहो न कारणं तेषाम्।
कर्त्ता न हि कारयिता अनुमंता नैव कर्त्तृणाम्॥८०॥
नाहं क्रोधो मानो न चैव माया न भवामि लोभोऽहम्।
कर्त्ता न हि कारयिता अनुमंता नैव कर्त्तृणाम्॥८१॥

अत्र शुद्धात्मनः सकलकर्तृत्वाभावं दर्शयति।

बह्वारंभपरिग्रहाभावादहं तावन्नारकपर्यायो न भवामि। संसारिणो जीवस्य बह्वारंभपरिग्रहत्वं व्यवहारतो भवति अत एव तस्य नारकायुष्कहेतुभूतनिखिलमोहरागद्वेषा विद्यन्ते, न च मम शुद्धनिश्चयबलेन शुद्धजीवास्तिकायस्य। तिर्यक्पर्यायप्रायोग्यमायामिश्राशुभकर्माभावात्सदा तिर्यक्पर्यायकर्तृत्वविहीनोऽहम्। मनुष्यनामकर्मप्रायोग्यद्रव्यभावकर्माभावान्न मे मनुष्यपर्यायः शुद्धनिश्चयतो समस्तीति। निश्चयेन देवनामधेयाधारदेवपर्याययोग्यसुरससुगंधस्वभावात्मकपुद्गलद्रव्यसम्बन्धाभावान्न मे देवपर्यायः इति।

चतुर्दशभेदभिन्नानि मार्गणास्थानानि तथाविधभेदविभिन्नानि जीवस्थानानि गुणस्थानानि वा शुद्धनिश्चयनयतः परमभावस्वभावस्य न विद्यन्ते।

मनुष्यतिर्यक्पर्यायकायवयःकृत्तविकारसमुपजनितबालयौवनस्थविरवृद्धावस्थाद्यनेकस्थूलकृशविविधभेदाः शुद्धनिश्चयनयाभिप्रायेण न मे सन्ति।

सत्तावबोधपरमचैतन्यसुखानुभूतिनिरतविशिष्टात्मतत्त्वग्राहकशुद्धद्रव्यार्थिकनयबलेन मे सकलमोहरागद्वेषा न विद्यन्ते।

सहजनिश्चयनयतः सदा निरावरणात्मकस्य शुद्धावबोधरूपस्य सहजचिच्छक्तिमयस्य सहजद्वक्स्फूर्तिपरिपूर्णमूर्तेः स्वरूपाविचलस्थितिरूपसहजयथाख्यातचारित्रस्य न मे निखिलसंसृतिक्लेशहेतवः क्रोधमानमायालोभाः स्युः।

अथामीषां विविधविकल्पाकुलानां विभावपर्यायाणां निश्चयतो नाहं कर्त्ता, न कारयिता

वा भवामि, न चानुमंता वा कर्तृणां पुद्गकर्मणामिति ।

नाहं नारकपर्यायं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये । नाहं तिर्यक्पर्यायं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये । नाहं मनुष्यपर्यायं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये । नाहं देवपर्यायं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये ।

नाहं चतुर्दशमार्गणस्थानभेदं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये । नाहं मिथ्यादृष्ट्यादिगुणस्थानभेदं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये । नाहं मेकेन्द्रियादिजीवस्थानभेदं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये ।

नाहं शरीरगतबालाद्यवस्थानभेदं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये ।
नाहं रागादिभेदभावकर्मभेदं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मकमात्मानमेव संचितये ।
नाहं भावकर्मात्मकषायचतुष्कं कुर्वे, सहजचिद्विलासात्मात्मानमेव संचितये ।
इति पंचरत्नांचितोपन्यासप्रपंचनसकलविभावपर्यायसंन्यासविधानमुक्तं भवतीति ।

नारक नडीं, तिर्यथ-मानव-देवपर्यायं हुं नडीं;
कर्ता न, कारयिता न, अनुमंता हुं कर्तानो नडीं. ७७.
हुं मार्गशास्थानो नडीं, गुणस्थान-शुवस्थानो नडीं;
कर्ता न, कारयिता न, अनुमंता हुं कर्तानो नडीं. ७८.
हुं बाण-वृद्ध-युवान नडि, हुं तेमनुं कारण नडीं;
कर्ता न, कारयिता न, अनुमंता हुं कर्तानो नडीं. ७९.
हुं राग-द्वेष न, मोह नडि, हुं तेमनुं कारण नडीं;
कर्ता न, कारयिता न, अनुमंता हुं कर्तानो नडीं. ८०.
हुं क्रोध नडि, नडि मान, तेमं ज लोभ-माया हुं नडीं;
कर्ता न, कारयिता न, अनुमंता हुं कर्तानो नडीं. ८१.

[अहं] हुं [नारकभावः] नारकपर्यायं, [तिर्यङ्मानुषदेवपर्यायः] तिर्यथपर्यायं, मनुष्यपर्यायं के देवपर्यायं [न] नथी, [कर्ता न हि कारयिता] तेमनो (हुं) कर्ता नथी, कारयिता (-करवनार) नथी, [कर्तृणाम् अनुमंता न एव] कर्तानो अनुमोदक नथी.

[अहं] मार्गणस्थानानि न] हुं मार्गशास्थानो नथी, [अहं] हुं [गुणस्थानानि न] गुणस्थानो नथी, [जीवस्थानानि न] शुवस्थानो नथी, [कर्ता न हि कारयिता]

તેમનો (હું) કર્તા નથી, કારયિતા (-કરાવનાર) નથી, [કર્તૃણામ્ અનુમંતા ન એવ] કર્તાનો અનુમોદક નથી.

[ન અહં બાલઃ વૃદ્ધઃ] હું બાળ નથી, વૃદ્ધ નથી, [ન ચ એવ તરુણઃ] તેમ જ તરુણ નથી; [તેષાં કારણં ન] તેમનું (હું) કારણ નથી; [કર્તા ન હિ કારયિતા] તેમનો (હું) કર્તા નથી, કારયિતા (-કરાવનાર) નથી, [કર્તૃણામ્ અનુમંતા ન એવ] કર્તાનો અનુમોદક નથી.

[ન અહં રાગઃ દ્વેષઃ] હું રાગ નથી, દ્વેષ નથી, [ન ચ એવ મોહઃ] તેમ જ મોહ નથી; [તેષાં કારણં ન] તેમનું (હું) કારણ નથી; [કર્તા ન હિ કારયિતા] તેમનો (હું) કર્તા નથી, કારયિતા (-કરાવનાર) નથી, [કર્તૃણામ્ અનુમંતા ન એવ] કર્તાનો અનુમોદક નથી.

[ન અહં ક્રોધઃ માનઃ] હું ક્રોધ નથી, માન નથી, [ન ચ એવ અહં માયા] તેમ જ હું માયા નથી, [લોભઃ ન ભવામિ] લોભ નથી; [કર્તા ન હિ કારયિતા] તેમનો (હું) કર્તા નથી, કારયિતા (-કરાવનાર) નથી, [કર્તૃણામ્ અનુમંતા ન એવ] કર્તાનો અનુમોદક નથી.

ટીકા :- અહીં શુદ્ધ આત્માને સકળ કર્તૃત્વનો અભાવ દર્શાવે છે.

બહુ આરંભ તથા પરિગ્રહનો અભાવ હોવાને લીધે હું નારકપર્યાય નથી. સંસારી જીવને બહુ આરંભ-પરિગ્રહ વ્યવહારથી હોય છે અને તેથી જ તેને નારક-આયુના હેતુભૂત સમસ્ત મોહરાગદ્વેષ હોય છે, પરંતુ મને-શુદ્ધનિશ્ચયના બળે શુદ્ધજીવાસ્તિકાયને-તેઓ નથી. તિર્યચપર્યાયને યોગ્ય માયામિશ્રિત અશુભ કર્મનો અભાવ હોવાને લીધે હું સદા તિર્યચપર્યાયના કર્તૃત્વ વિહીન છું. મનુષ્યનામકર્મને યોગ્ય દ્રવ્યકર્મ તથા ભાવકર્મનો અભાવ હોવાને લીધે મારે મનુષ્યપર્યાય શુદ્ધનિશ્ચયથી નથી. 'દેવ' એવા નામનો આધાર જ દેવપર્યાય તેને યોગ્ય સુરસ-સુગંધસ્વભાવવાળાં પુદ્ગલદ્રવ્યના સંબંધનો અભાવ હોવાને લીધે નિશ્ચયથી મારે દેવપર્યાય નથી.

ચૌદ ભેદવાળાં માર્ગજ્ઞાસ્થાનો તથા તેટલા (ચૌદ) ભેદવાળાં જીવસ્થાનો કે ગુણસ્થાનો શુદ્ધનિશ્ચયનયથી પરમભાવસ્વભાવવાળાને (-પરમભાવ જેનો સ્વભાવ છે એવા મને) નથી.

મનુષ્ય અને તિર્યચપર્યાયની કાયાના, વયકૃત વિકારથી (-ફેરફારથી) ઉત્પન્ન થતા બાળ-યુવાન-સ્થવિર-વૃદ્ધાવસ્થાદિરૂપ અનેક સ્થૂલ-કૃશ વિવિધ ભેદો શુદ્ધનિશ્ચયનયના અભિપ્રાયે મારે નથી.

સત્તા, અવબોધ, પરમચૈતન્ય અને સુખની અનુભૂતિમાં લીન એવા વિશિષ્ટ આત્મતત્ત્વને

ગ્રહનારા શુદ્ધદ્રવ્યાર્થિકનયના બળે મારે સકળ મોહરાગદ્વેષ નથી.

સહજ નિશ્ચયનયથી (૧) સદા નિરાવરણસ્વરૂપ, (૨) શુદ્ધજ્ઞાનરૂપ, (૩) સહજ ચિત્સાક્તિમય, (૪) સહજ દર્શનના સ્ફૂરણથી પરિપૂર્ણ મૂર્તિ (-જેની મૂર્તિ અર્થાત્ સ્વરૂપ સહજ દર્શનના સ્ફૂરણથી પરિપૂર્ણ છે એવા) અને (૫) સ્વરૂપમાં અવિચળ સ્થિતિરૂપ સહજ યથાખ્યાત ચારિત્રવાળા એવા મને સમસ્ત સંસારકલેશના હેતુ ક્રોધ-માન-માયા-લોભ નથી.

હવે, આ (ઉપરોક્ત) વિવિધ વિકલ્પોથી (ભેદોથી) ભરેલા વિભાવપર્યાયોનો નિશ્ચયથી હું કર્તા નથી, કારયિતા નથી અને પુદ્ગલકર્મરૂપ કર્તાનો (-વિભાવપર્યાયોના કર્તા જે પુદ્ગલકર્મો તેમનો-) અનુમોદક નથી (એમ વર્ણવવામાં આવે છે).

હું નારકપર્યાયને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું. હું તિર્યંચપર્યાયને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું. હું મનુષ્યપર્યાયને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું. હું દેવપર્યાયને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું.

હું ચૌદ માર્ગજ્ઞાસ્થાનના ભેદોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું. હું મિથ્યાદષ્ટિ આદિ ગુણસ્થાનભેદોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું. હું એકેન્દ્રિયાદિ જીવસ્થાનભેદોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું.

હું શરીરસંબંધી બાલાદિ અવસ્થાભેદોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું.

હું રાગાદિભેદરૂપ ભાવકર્મના ભેદોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું.

હું ભાવકર્માત્મક ચાર કષાયોને કરતો નથી, સહજ ચૈતન્યના વિલાસસ્વરૂપ આત્માને જ ભાવું છું.

(અહીં ટીકામાં જેમ કર્તા વિષે વર્ણન કર્યું, તેમ કારયિતા અને અનુમંતા-અનુમોદક-વિષે પણ સમજી લેવું).

આ રીતે પાંચ રત્નોના શોભિત કથનવિસ્તાર દ્વારા સકળ વિભાવપર્યાયોના સંન્યાસનું (-ત્યાગનું) વિધાન કહ્યું છે.

ગાથા-૭૭ થી ૮૧ ઉપર પ્રવચન

ગાહં ગારયભાવો તિરિયત્થો મણુવદેવપજ્જાઓ ।
 કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં ॥૭૭॥
 ગાહં મગ્ગણઠાણો ગાહં ગુણઠાણ જીવઠાણો ણ ।
 કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં ॥૭૮॥
 ગાહં બાલો બુદ્ધો ણ ચેવ તરુણો ણ કારણં તેસિં ।
 કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં ॥૭૯॥
 ગાહં રાગો દોસો ણ ચેવ મોહો ણ કારણં તેસિં ।
 કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં ॥૮૦॥
 ગાહં કોહો માણો ણ ચેવ માયા ણ હોમિ લોહો હં ।
 કત્તા ણ હિ કારહ્મદા અણુમંતા ણેવ કત્તીણં ॥૮૧॥

હરિગીત. અહીં નકારથી લીધું છે. નિર્વાણ શબ્દનું ભાઈએ લીધું છે. સવારે પ્રશ્ન હતો ને? નિર્વાણ અને સિદ્ધ. નિર્વાણની વ્યાખ્યા-નિર્વાણ એ સિદ્ધ છે. પણ નિર્વાણમાં એ લીધું છે, કે પીડા નથી, દુઃખ નથી, રાગ નથી, કર્મ નથી. એમ લઈને નિર્વાણની વ્યાખ્યા કરી છે. પછી એ નિર્વાણ તે સિદ્ધ છે એમ અસ્તિથી વાત કરી. ભાઈ! નિર્વાણમાં. એમાંથી તો એક નવું નીકળ્યું, કે ૧૮૦ ગાથા છે. ઓહોહો...! છે ૧૮૦? ૧૮૦.

‘પરમ નિર્વાણને યોગ્ય પરમતત્ત્વના સ્વરૂપનું કથન છે.’ છે? હવે અહીં તો બીજું કહેવું છે. જરી ઓલા પ્રદેશ-અપ્રદેશ છે ને? ‘(પરમતત્ત્વ) અખંડ-એકપ્રદેશી-જ્ઞાનસ્વરૂપ હોવાને લીધે...’ શું કહ્યું? આત્મા... આ ઇન્દ્રિયોથી જાણે એ તો અમુક-અમુક પ્રદેશથી જાણે. પણ કેવળજ્ઞાની તો અખંડ પ્રદેશ, અખંડ એમાંથી જાણે. એથી એને પરમનિર્વાણને ‘અખંડ-એકપ્રદેશી-જ્ઞાનસ્વરૂપ હોવાને લીધે...’ ‘ચંદુભાઈ’! એકપ્રદેશી લીધું છે. ‘પંચાસ્તિકાય’માં પણ એકપ્રદેશી (લીધું છે) એ બીજી વસ્તુ છે. એ તો એકરૂપ અભેદ. અહીં પણ એકપ્રદેશી એટલે? કે આ પાંચ ઇન્દ્રિયમાં એક-એક ખંડ-ખંડના પ્રદેશથી જાણે એ નહિ પણ અખંડ પ્રદેશ એકસાથે અખંડ પ્રદેશથી જાણે. એથી એને અખંડપ્રદેશી એકપ્રદેશી કહ્યું. સમજાય છે કાંઈ? આહાહા...!

‘(પરમતત્ત્વ) અખંડ-એકપ્રદેશી-જ્ઞાનસ્વરૂપ હોવાને લીધે...’ પાંચ ઇન્દ્રિયથી તે જાણતો નથી. પાંચ ઇન્દ્રિયોનો વેપાર નથી એમ કહે છે. નથી (કહીને) અહીં તો નકાર કર્યો છે. આહાહા...! કેમ કે એ પરમ એકરૂપ, અસંખ્યપ્રદેશી એકરૂપ, એકરૂપ અસંખ્યપ્રદેશથી જાણે

છે. અસંખ્યપ્રદેશી એકપ્રદેશ શી રીતે જાણે છે? અને જે ઇન્દ્રિયનું જુદા જુદા પ્રદેશથી જાણવું છે એ નથી. સમજાય છે કાંઈ આમાં?

‘પંચાસ્તિકાય’માં એમ કહ્યું કે અસંખ્યપ્રદેશી તે એકપ્રદેશી છે. એ તો અખંડતા બતાવી. અહીં કહે છે, પાંચ-પાંચ ઇન્દ્રિયના જે પ્રદેશો છે, તેનાથી નથી જાણતો. અખંડ-એકપ્રદેશથી જાણે છે. એટલે આખા અસંખ્યપ્રદેશ એકરૂપ છે એનાથી જાણે છે. આહાહા...! એનું નામ અહીંયાં નિર્વાણ અને પરમાત્મા ને સિદ્ધ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? એ ઇન્દ્રિયોથી જાણતો નથી એમ નકારથી વાત કરી છે. પણ એ નિર્વાણ છે અને એ સિદ્ધ છે. એમ નકાર કરીને પછી હકાર કરીને સિદ્ધ કર્યું છે. આહાહા...!

અહીં કહે છે,... હરિગીત આવ્યું ને? ‘નારક નહીં, તિર્યચ-માનવ-દેવપર્યય હું નહીં;’ આ તો નકારનું આવ્યું એ. એ પાંચ ઇન્દ્રિયથી ભગવાન જાણતા નથી, અખંડ અસંખ્યપ્રદેશથી જાણે છે. એકપ્રદેશી. આહાહા...! ઝીણું બહુ, ભાઈ! વાણિયાને વખત મળે નહિ. આ વખત.. ‘જેઠાલાલજી’! ધંધા આડે આવો નિર્ણય કરવાનો વખત મળે નહિ. આખો દિ’ પાપનો વખત મળે. આહાહા...! ભલે પછી પાંચ, પચ્ચીસ કરોડ રૂપિયા ભેગા થાય. આ ચાલીસ કરોડ નહોતા? આપણા ભાઈ ‘શાહુ શાંતિપ્રસાદ’ ચાલીસ કરોડ. બીજા આપણે ન કીધા? આ ‘પોપટભાઈ’ના સાળા. આ ‘પોપટભાઈ’ તમારી પાછળ બેઠાને? એના સાળા પાસે બે અબજ ચાલીસ કરોડ. બે અબજ ચાલીસ કરોડ, બરસો ચાલીસ કરોડ. આ બેઠા જુઓ! સામે. એના સાળા. આ એમના બનેલી છે. અને હમણા એક વૈષ્ણવ આવ્યો હતો. ‘ચીમનભાઈ’નો શેઠ ત્યાં ‘મુંબઈ’ દર્શન કરવા આવ્યો હતો. પચાસ કરોડ. નામ શું? ‘રામદાસ’ આવ્યો હતો. વૈષ્ણવ છે. ઘરે બૈરાં બધા શ્વેતાંબર જૈન છે. બૈરાંઓ બધા જૈન છે અને આદમીઓ બધા વૈષ્ણવ છે.

મુમુક્ષુ :- બહુ સુખી લોકો છે.

ઉત્તર :- ધૂળમાં પણ સુખી નથી, દુઃખી છે. એ તો એમ બિચારા આવીને કહે. વૈષ્ણવ ખરાને? એટલે એમ કે કર્તા ઈશ્વર છે ને? આમ નરમથી બોલતા બિચારા. પગે લાગવા આવ્યા હતા. પચાસ કરોડ રૂપિયા અત્યારે છે. અને પગે લાગ્યા, એક હજાર રૂપિયા મૂક્યા, નાળિયેર મૂક્યું અને વિનંતી કરી, મહારાજ! મારા ઘરે પધારશો. ઘરે બૈરાં બધા આપણા દેરાવાસી શ્વેતાંબર જૈન. બધા બૈરાંને પ્રેમ બહુ. એટલે કહે, મહારાજ! ઘરે પધારશો. ઘરે ગયા હતા. પંદરસો રૂપિયા પાછા મૂક્યા. નાળિયેર મૂક્યું. પણ વૈષ્ણવ છે ને? કર્તા (માને). મેં એને કહ્યું, ભાઈ! તમે જો વૈષ્ણવને કર્તા માનતા હોય તો ‘નરસિંહ મહેતા’એ તો એમ કહ્યું છે, કે ‘જ્યાં લગી આત્મા તત્ત્વ ચિહ્નો નહિ ત્યાં લગી સાધના સર્વ જૂઠી.’ ત્યાં એણે એમ નથી કહ્યું, ‘જ્યાં લગી ઈશ્વરને કર્તા માન્યો નહિ.’ આ આત્મતત્ત્વ છે, એનો જ્યાં સુધી અનુભવ કર્યો નથી, એનું જ્ઞાન ન કર્યું અને ક્રિયાકાંડમાં રહ્યો તો ચાર ગતિમાં મરી ગયો. શું કર્યું... હમણા આવ્યું હતું એક. .. ઇલાખામાં આટલું (આવ્યું હતું). ‘શું કર્યું સેવા

અને તીર્થ અને ભક્તિ કર્યા થકી, શું કર્યું જાત્રા ને દાન-દયા થકી?' એમાં કાંઈ ધર્મ-બર્મ નથી. આહાહા...! કીધું, આમ કહે છે ને? પછી સાંભળતા હતા બિચારા. સંસ્કાર ઘણા પડી ગયેલા. ઈશ્વરકર્તા. કર્તા કોણ? અહીં તો એ કહેશે. ઈશ્વર તો કર્તા નથી. પણ અમે નારક નહીં. નારકીની ગતિ એ મારી નથી, હું એનો કર્તા નથી. આહાહા...!

છે ને? 'નારક નહીં, તિર્યચ-માનવ-દેવપર્યય હું નહીં;' અર્થમાં આવશે. આ તો ટીકા છે. 'કર્તા ન, કારયિતા ન, અનુમંતા હું કર્તાનો નહીં.' મારી મનુષ્યગતિ આદિનો કર્તા હું નહિ. ઈશ્વર તો કર્તા નહિ પણ આ ગતિ આદિ છે એનો હું કર્તા નથી. આહાહા...! હું તો એક જાણનાર, દેખનાર ભગવાનઆત્મા આનંદસ્વરૂપ છું. આ ધર્મીની દૃષ્ટિ હોય છે. આહાહા...!

હું માર્ગણાસ્થાનો નહીં, ગુણસ્થાન-જીવસ્થાનો નહીં;
કર્તા ન, કારયિતા ન, અનુમંતા હું કર્તાનો નહીં. ૭૮.

હું બાળ-વૃદ્ધ-યુવાન નહિ, હું તેમનું કારણ નહીં;
કર્તા ન, કારયિતા ન, અનુમંતા હું કર્તાનો નહીં. ૭૯.

હું રાગ-દ્વેષ ન, મોહ નહિ, હું તેમનું કારણ નહીં;
કર્તા ન, કારયિતા ન, અનુમંતા હું કર્તાનો નહીં. ૮૦.

હું ક્રોધ નહિ, નહિ માન, તેમ જ લોભ-માયા છું નહીં;
કર્તા ન, કારયિતા ન, અનુમંતા હું કર્તાનો નહીં. ૮૧.

ટીકા :- 'અહીં શુદ્ધ આત્માને...' શુદ્ધસ્વરૂપ જ્યાં આત્માનું જ્ઞાન, ભાન થયું. હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાનમાં, પોતાનો શુદ્ધસ્વભાવ જ્યાં ભાનમાં આવ્યો, તો કહે છે, કે 'શુદ્ધ આત્માને સકળ કર્તૃત્વનો અભાવ દર્શાવે છે.' એ શુદ્ધ આત્મા કોઈનો કર્તા નથી. આહાહા...! આવી ઝીણી વાત છે. આ પંચ રતન કીધા છે.

'બહુ આરંભ તથા પરિગ્રહનો અભાવ હોવાને લીધે હું નારકપર્યાય નથી.' શું કહે છે? 'જેઠાલાલજી'! આ નારકીમાં જે જાય ને? નીચે સાત નરક છે. એ બહુ આરંભ અને ઘણો પરિગ્રહ કરી મરીને નર્કમાં જાય છે. છે? એ બહુ આરંભ તથા પરિગ્રહ મારા છે જ નહિ અને એનો હું કર્તા છું નહિ. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- બહુ આરંભ અને પરિગ્રહ નથી તો કેટલો...

ઉત્તર :- એ જરીયે પરિગ્રહ.. થોડો પરિગ્રહ હોય થોડી વાત છે. એ તો સમકિતીને સમકિતી પાંચમા ગુણસ્થાનવાળાને પણ પરિગ્રહ પરિમાણ હોય છે. ભલે તેની પાસે દસ

હજાર હોય, છતાં પરિમાણ લાખનું કરે. છતાં એની એને મર્યાદા છે. શું કીધું સમજાણું કાંઈ? આત્માનું જ્ઞાન અને દર્શન થયું છે અને મૂડી છે એક લાખ રૂપિયાની. છતાં પરિમાણ પાંચ લાખનું કરે તો પણ તે મર્યાદાવાળો (છે), એને પરિગ્રહની મર્યાદા છે. આહાહા..! અને અજ્ઞાની કંઈપણ પરિગ્રહ ન રાખે પણ પરિગ્રહનો કર્તા અને ભોક્તા છે તો બધા પરિગ્રહનો આરંભ અને પરિગ્રહનો કર્તા છે. આહાહા..! શું કહ્યું ઈ?

સમકિતી આત્મજ્ઞાની આત્મા જે શુદ્ધ ચૈતન્ય છે... અહીં કીધું ને શુદ્ધ ચૈતન્ય! એવું જે શુદ્ધ આત્માનું જ્ઞાન અને ભાન થયું, તેને આરંભ અને પરિગ્રહ હોય છે પણ નરકમાં જાય એવો આરંભ અને પરિગ્રહ નહિ. અલ્પ આરંભ પણ હોય છે. એ તો સાતમી પડિમા સુધી હજી આરંભ કરે. અને આહાર-પાણી પણ સાથે બનાવે. એને પરિગ્રહની મર્યાદા છે ત્યાં. છતાં એ સમકિતી ને પંચમ ગુણસ્થાનમાં છે. આહાહા..! અજ્ઞાની, આત્મા શુદ્ધ ચૈતન્ય વસ્તુ છે, એની જેને ખબર નથી, એ ભલે પરિગ્રહનું માપ કરે-પરિમાણ કરે, છતાં અંદરમાં તો રાગની એકતાબુદ્ધિ છે તો મહાઆરંભ અને મહાપરિગ્રહ છે. ઝીણી વાત છે, ભાઈ! આહાહા..!

મુમુક્ષુ :- છતાં એ નરકમાં તો જાતો નથી.

ઉત્તર :- ન જાય. નરકમાં જાય નહિ ને. કીધું ને? અલ્પઆરંભ અને અલ્પપરિગ્રહ છે. નરકમાં પહેલું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું હોય, પછી સમકિત થયું હોય તો જાય. એ તો પહેલા બંધાઈ ગયું એને કારણે. મિથ્યાત્વભાવમાં આરંભ અને પરિગ્રહમાં આસક્તિ તીવ્રને લઈને નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું હોય અને પછી સમકિત થયું હોય.

જેમ 'શ્રેણિક'રાજા છે. 'શ્રેણિક'રાજા. પહેલી નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું. મુનિની અશાતના કરી હતી. નગ્નમુનિ દ્વિગંબર ઉપર મરી ગયેલો સર્પ નાખ્યો. કરોડો કીડીઓ. ઘરે રાણીને કહ્યું, 'ચેલણા'રાણી સમકિતી. ઘરે સ્ત્રી હતી એ સમકિતી, પોતે મિથ્યાત્વી બૌદ્ધમતિ. એ સ્ત્રીને કહે છે કે તારા ગુરુની માથે હું મરી ગયેલો સર્પ નાખી આવ્યો છું. એ કાઢી નાખ્યો હશે. પ્રભુ! અન્નદાતા! એ મારા ગુરુ એમ ન કરે. આહાહા..! 'ચેલણા' રાણી સમકિતી હતી. મારા ગુરુ એ પરિષદ આવ્યા એ કાઢી ન નાખે. અરે..! હાલ-હાલ હાલ જોવા. સાથે ગયા ત્યાં તો આનંદમાં, ધ્યાનમાં મસ્ત હતા. અને કરોડો કીડીઓ. એ 'ચેલણા'રાણીએ ... કરી સર્પ ઉપાડ્યો. લ્યો, સ્વામી ! નાથ! જુઓ! આ મરેલો સર્પ છે, કરોડો કીડીઓ છે, એને કાંઈ ખબર પણ નથી. એ તો ધ્યાનમાં મસ્ત છે. સર્પ કાઢી તો નાખ્યો નથી, પણ તેના તરફ લક્ષ પણ નથી. આહાહા..!

એ વખતે એ 'શ્રેણિક'રાજા.. મુનિ સમજાવે છે, ઉપદેશ આપે છે. એને એમ થઈ ગયું કે.. ઓહોહો..! આવી દશા જેની! જેની ઉપર મેં સર્પ નાખ્યો હતો એને ખબર પણ નથી. કરોડો કીડીઓ આમ ખાય છે. આહાહા..! એ 'ચેલણા' મારી સ્ત્રી, એના આ ગુરુ!

આવા ગુરુ! ઓહોહો...! ગજબ વાત, ભાઈ! મહારાજ! પ્રભુ! મને આત્મજ્ઞાન સમજાવો. આત્મજ્ઞાનની વાત કરી, પ્રભુ! તું તો શુદ્ધ ચૈતન્યઘન છો. એ પુણ્ય અને પાપના વિકલ્પ અને રાગથી ભિન્ન છો. આહાહા...! એવું ભાન થયું અને કર્યું તો સમકિત થયું. પણ પેલું નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયેલું છે. અત્યારે નરકમાં છે. 'શ્રેણિક' રાજા સમકિતી છે, તીર્થંકરગોત્ર બાંધ્યું છે, આવતી ચોવીસીમાં પહેલા તીર્થંકર થવાના છે. છતાં અત્યારે પહેલી નરકમાં છે. ચોરાશી હજારની (આયુષ્ય) સ્થિતિ. આયુષ્ય તો બંધાણું હતું તેત્રીસ સાગરનું. પણ સમકિત પામ્યા, તો સ્થિતિ તોડી નાખી. ૩૩ સાગરની સ્થિતિ તોડીને ૮૪ હજારની રહી.

લાડુ જે વળે એ લાડવામાંથી ઘી કાઢીને પૂરી-બૂરી ન થાય. એ લાડવો ખાધે છૂટકો. એમ નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું, એ ઘટે પણ અભાવ ન થાય. આહાહા...! સાતમી નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયું હતું. જ્યાં આત્મજ્ઞાન આનંદકંઠ પ્રભુ સચ્ચિદાનંદ આત્મા હું છું. હું તો રાગ નહિ, વિકલ્પ પણ નહિ. આહાહા...! શરીર અને સ્ત્રી, કુટુંબ તો મારા છે જ નહિ. એ તો પરચીજ છે. મારી ચીજ તો આનંદ અને જ્ઞાનની મૂર્તિ (છે) એવો અનુભવ થયો... ચોરાશી હજારની સ્થિતિ રહી અને ૩૩ સાગરની સ્થિતિ તોડી નાખી. અત્યારે નરકમાં છે. ૮૪ હજાર વર્ષની સ્થિતિ, અઢી હજાર વર્ષ ગયા. સાડી બ્યાસી હજાર (વર્ષની) સ્થિતિમાંથી નીકળ્યા પછી તીર્થંકર થવાના છે. આવતી ચોવીસીમાં પહેલા તીર્થંકર. ચારિત્ર નહોતું, ત્યાગ નહોતો, પણ સમ્યગ્દર્શન આત્માનો અનુભવ (થયો હતો). આહાહા...!

એ તીર્થંકરગોત્ર બાંધ્યું. આવતી ચોવીસીમાં રાણીને કૂંખે આવશે, ત્યારથી ઇન્દ્રો આવીને એની માને ગર્ભ સાફ કરશે. કેમકે નરકમાંથી નીકળીને પ્રભુ પધારવાના છે. આહાહા...! મોટું માણસ આવે ત્યારે બધું સાફ કરે છે કે નહિ? એમ ભગવાન નરકમાંથી નીકળીને માતા! તારા પેટમાં પ્રભુ આવવાના છે. સાફ કરે છે. આહાહા...! એ પછી સવા નવ મહિના. રહે છે, જન્મે છે. પહેલા ગર્ભનો મહોત્સવ ઇન્દ્રો કરે છે. પછી જન્મનો મહોત્સવ કરે છે. એ બધો આત્મજ્ઞાનનો પ્રતાપ છે. એ રાગ અને પુણ્યથી ભિન્ન મારી ચીજ છે, એનો અનુભવ તે સમ્યગ્દર્શન છે. આહાહા...! બાકી બધા થોથા છે. આહાહા...! બાપુ! કાંઈ સમજાય છે કે નહિ? આ ગુજરાતી ભાષા સમજે છે ને? એ તો તમારે 'મુંબઈ'માં જાતા હશે ને? આહાહા...!

'આરંભ તથા પરિગ્રહનો અભાવ હોવાને લીધે...' શું કહે છે? સમ્યગ્દષ્ટિ એમ જાણે છે કે, મારે આરંભ અને પરિગ્રહ નથી, તેથી નારકપર્યાય નથી, તેથી નારકીની પર્યાય મારી નથી. આહાહા...! એ નરકમાં ગયેલો જીવ પણ એમ માને છે. મને આરંભ પરિગ્રહ અત્યારે નથી અને નારકીપર્યાય મારી નથી. આહાહા...! મારી મૂડી તો અનંત આનંદનો સાગર પ્રભુ, અમૃતથી ભરેલો પ્રભુ તે હું (છું). મારે આરંભ અને પરિગ્રહ નથી તેથી નારકીની ગતિ મને છે જ નહિ. આહાહા...!

જુઓ! આ નિશ્ચયપ્રતિક્રમણ. આહાહા...! સાચું આ પ્રતિક્રમણ. આમ ગડિયા બોલે એમ બોલે. મિચ્છામી દુક્કડમ... એવું તો અનંતવાર કર્યું. પણ આ આત્મા આનંદનો નાથ, પ્રભુ! જ્ઞાન અને આનંદનો સાગર, એના તરફની દૃષ્ટિ કરીને જ્ઞાન અને આનંદની પર્યાય પ્રગટ કરે, ત્યારે તે એમ માને છે, કે આરંભ અને પરિગ્રહ મારામાં નથી, તેથી તે નારકની ગતિ-પર્યાય મારી નથી. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? ભલે પહેલા આરંભ અને પરિગ્રહથી નરકનું આયુષ્ય બંધાઈ ગયેલું. ત્યાં છે પણ ત્યાં એમ માને છે કે હું નારકી નથી. આહાહા...!

‘સંસારી જીવને બહુ આરંભ-પરિગ્રહ વ્યવહારથી હોય છે...’ સંસારી પ્રાણીને બહુ આરંભ-પરિગ્રહ વ્યવહારથી હોય છે. ‘તેથી તેને નારક-આયુના હેતુભૂત સમસ્ત મોહરાગદ્વેષ હોય છે,...’ તેને તો મોહ-મિથ્યાત્વ, રાગથી લાભ માને, પુણ્યથી લાભ માને, શરીર આદિ મારી ક્રિયા છે એમ માને. એવા મિથ્યાદૃષ્ટિ જીવોને મોહ-રાગ-દ્વેષ હોય છે. આહાહા...! ‘પરંતુ મને-શુદ્ધનિશ્ચયના બળે શુદ્ધજીવાસ્તિકાયને—તેઓ નથી.’ આહાહા...! શુદ્ધ સ્વરૂપ મારો પ્રભુ, આહાહા...! પરમાનંદનો અનાકુળ આનંદકંદ પ્રભુ હું. એવો જે મારો શુદ્ધજીવાસ્તિકાય. જીવાસ્તિકાય. એવા શબ્દ લીધા છે ને? અન્યમાં એમ નથી. કાય લીધું, આ અસંખ્ય પ્રદેશી લેવું છે એટલે કાય લીધું છે. આહાહા...! સર્વજ્ઞ સિવાય આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશ કોઈએ જોયા જ નથી. વીતરાગ જિનેશ્વર ત્રિલોકનાથ, એણે આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશ જોયા. એથી એને જીવાસ્તિકાય કીધું છે. બીજામાં જીવાસ્તિકાય એવો શબ્દ છે જ નહિ. આહાહા...!

એ કહે છે, કે ‘જીવાસ્તિકાયને—તેઓ...’ શુદ્ધનિશ્ચયના બળે. મારા પરમપવિત્ર ભગવાનના આનંદના બળે, એના અંદરના આશ્રયના બળે... આહાહા...! ‘શુદ્ધજીવાસ્તિકાય...’ હું તો શુદ્ધ જીવનો અસંખ્યપ્રદેશી સમૂહ. શુદ્ધ જીવનો અસંખ્યપ્રદેશી સમૂહ, તેઓ તેને આરંભ અને પરિગ્રહ નથી. અને નારકની ગતિ નથી. આહાહા...! ઝીણી વાત છે, ભાઈ! જિનેશ્વરનો માર્ગ બાપુ! એ બહારથી મળે એવો નથી. અંદર જિનસ્વરૂપી ભગવાન, જિનસ્વરૂપી ‘જિન સો હી આત્મા, અન્ય સો હી કર્મ, યહી વચનસે સમજલે જિનપ્રવચન કા મર્મ.’ વીતરાગ ત્રિલોકનાથના વચનના મર્મ તો આ છે, પ્રભુ! આહાહા...! શરીર-બરીર તો માટી-ધૂળ છે. આહાહા...! હું નારકી નથી. મનુષ્ય તો પછી લેશે. આહાહા...!

‘તિર્યચપર્યાયને યોગ્ય...’ હવે તિર્યચ જે પશુ થાય. એકેન્દ્રિય, બેઠન્દ્રિય, ત્રણેઠન્દ્રિય, ચોઠન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, ઢેર, નારકી મનુષ્ય ઓલા ઘોડા, ગાય, બળદ એ તિર્યચને યોગ્ય ‘માયામિશ્રિત અશુભ કર્મ...’ કપટથી મિશ્રિત અશુભ કર્મ, એનો અભાવ હોવાને લીધે એ મારામાં છે નહિ. આહાહા...! માયા મિશ્રિત અશુભકર્મ એ મારામાં છે જ નહિ. હું તો શુદ્ધ ચિદાનંદ આત્મા તેનાથી ભિન્ન છું. આહાહા...! આ નિશ્ચય સાચું પ્રતિક્રમણ. આહાહા...!

‘સદા તિર્યચપર્યાયના કર્તૃત્વ વિહીન છું.’ આહાહા...! છે? ઓલામાં સમુચ્ચય નાખ્યું હતું. અહીં તો ‘તિર્યચપર્યાયના કર્તૃત્વ વિહીન છું.’ એમ કીધું. તિર્યચની પર્યાયના કર્તાથી

હું રહિત છું. નારકીમાં સમુચ્ચય નાખ્યું હતું. મને મોહ-રાગ-દ્વેષ નથી. અહીં તો કહે, કે તિર્યચમાં ઉત્પન્ન થવાને લાયક માયામિશ્રિત જે પરિણામ છે, એ મારામાં છે નહિ. હું તો શુદ્ધ ચૈતન્યસ્વરૂપ (છું). આહાહા...! આવી ઝીણી વાતું! એવા 'તિર્યચપર્યાયના કર્તૃત્વ વિહીન છું.' તિર્યચની શરીરની અવસ્થાના કર્તાથી, એ શરીરની તિર્યચ અવસ્થા મારી, એનો કર્તા એ હું નહિ. આહાહા...! હું તો જ્ઞાનસ્વરૂપી ભગવાન, તેની જ્ઞાનની પર્યાયનો કર્તા (છું) એમ અપેક્ષાથી કહેવાય. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? નહિતર પર્યાય પર્યાયની કર્તા (છે). પણ હું આત્મા જીવાસ્તિકાય શુદ્ધ ચૈતન્ય છું, એ તિર્યચની પર્યાય મારી નહિ, એનો હું કર્તા નહિ. આહાહા...! છે? 'કર્તૃત્વ વિહીન છું.' ઓલામાં-નરકમાં પણ કર્તૃત્વ વિહીન છું એમ લીધું છે.

'મનુષ્યનામકર્મને યોગ્ય દ્રવ્યકર્મ તથા ભાવકર્મનો અભાવ હોવાને લીધે...' આહાહા...! મનુષ્યપણું પામવાને યોગ્ય. જડકર્મ અને તેનો ભાવકર્મ વિકાર, એનો તો મને અભાવ હોવાને લીધે. આહાહા...! હું શુદ્ધજીવાસ્તિકાયનો પિંડ પ્રભુ! મારામાં મનુષ્ય થવાને લાયક જે દ્રવ્યકર્મ અને ભાવકર્મ, એનો 'અભાવ હોવાને લીધે મારે મનુષ્યપર્યાય શુદ્ધનિશ્ચયથી નથી.' આહાહા...! એવી મનુષ્યપર્યાય મને નથી. આહાહા...! આ શરીર નહિ, હોં ! શરીર તો જડ છે. એ મનુષ્ય પર્યાય નહિ. અંદર ગતિની જે યોગ્યતા ઉદયભાવની મનુષ્યની પર્યાય, એ હું નહિ. આ તો શરીર છે, આ કાંઈ મનુષ્યગતિ નથી. આ તો જડ છે, માટી પરમાણુ છે. મનુષ્યગતિને યોગ્ય જે અંદર ઉદયભાવ (તે મનુષ્ય ગતિ છે). આહાહા...!

હું એક ચૈતન્ય જ્ઞાયકભાવ, તેના ભાવના અસ્તિત્વને લઈને, મારામાં મનુષ્યગતિને યોગ્ય ભાવકર્મ, દ્રવ્યકર્મ નથી. આહાહા...! સમજાય છે કાંઈ? પ્રતિક્રમણનો અધિકાર એવો છે. નિશ્ચયપ્રતિક્રમણ. એમાં આ ગાથાને પંચરતન કીધી છે. આ ગાથા પંચરતન છે. આ ધૂળના રતન નહિ. એય...! આહાહા...! મનુષ્યરૂપી જે યોગ્યતાની જે ઉદયની ગતિ, એના કારણરૂપ જે વિકારભાવ અને દ્રવ્યકર્મ, એ હું નથી. તેથી તે મનુષ્યગતિની પર્યાય તે હું નથી. હું નથી પણ હું એનો કર્તા નથી, કરાવનાર નથી અને અનુમોદનાર નથી. તેમ તેનું હું કારણ નથી. આહાહા...! આવી વાતું હવે. 'શુદ્ધનિશ્ચયથી નથી.'

'દેવ' એવા નામનો આધાર જે દેવપર્યાય તેને યોગ્ય સુરસ-સુગંધસ્વભાવવાળાં પુદ્ગલદ્રવ્યના સંબંધનો અભાવ હોવાને લીધે...' આહાહા...! દેવમાં સુગંધ અને સુરસ આદિ ભાવ છે તે મારામાં નથી. દેવપર્યાય મારામાં નથી. હું તો દિવ્યશક્તિનો ધણી, જ્ઞાનાનંદ, સહજાનંદ પ્રભુ! એ દેવપર્યાય મારી નહિ. સુગંધ અને સુરસવાળી જે શરીરની અવસ્થા (એ હું નહિ). આહાહા...! હજાર વર્ષે તો એને આહારનો ઓડકાર આવે, પંદર દિવસે તો શ્વાસોશ્વાસ લે. ઊંચો-નીચો શ્વાસ પંદર દિવસે લે. અને એક હજાર વર્ષે આહારનો વિકલ્પ આવે. કંઠમાંથી અમૃત ઝરે. એ હું નહિ. આહાહા...! હું તો આત્મામાંથી અમૃત ઝરે એ આત્મા છું. આહાહા...!

ઝીણી વાત છે, ભાઈ!

વીતરાગ માર્ગ, અંતરનો સૂક્ષ્મ માર્ગ કોઈ અલૌકિક છે. જગતને સાંભળવા મળતો નથી. એ બિચારા શું કરે? આહાહા...! એક તો સંસારના કામ આડે નવરા નથી. અને કલાક નવરા થાય તો સાંભળવાનું એવું મળે કે એક કલાકમાં એનું બધું લુંટાઈ જાય. પૈસામાં ધર્મ મનાવે કાં દાનમાં કાં પૂજામાં કાં ભક્તિમાં, વ્રતમાં, તપમાં. આહાહા...! અરે..રે...! જીંદગી જાય છે. કહે છે, કે સાચું પ્રતિક્રમણ કરતા તને ન આવડ્યું.

હું દેવપર્યાય નહિ. આહાહા...! દેવો જે મનુષ્યપણાને ઇચ્છે છે, એ મનુષ્યપણાની ગતિ માટે નહિ. દેવો મનુષ્યપણાને ઇચ્છે છે એ મનુષ્યપણાની ગતિ માટે નહિ. મનુષ્યપણામાં જઈ અને મારા આત્માને સમ્યગ્દર્શન જ્ઞાન સહિત સંયમ થાય, એ માટે મને મનુષ્યપણું મળે એમ ભાવના કરે છે. આહાહા...! અરે..રે...! દેવગતિમાં સંયમ નહિ, ચારિત્ર નહિ. એ મનુષ્યગતિમાં આ મળે એ પ્રાપ્તિ માટે મનુષ્યગતિની ભાવના કરે છે. ગતિના પર્યાય માટે નહિ પણ આ ભાવ માટે (ભાવના કરે છે). આહાહા...!

(સુરસ-સુગંધસ્વભાવવાળા પુદ્ગલદ્રવ્યના સંબંધનો અભાવ) 'હોવાને લીધે મારે મનુષ્યપર્યાય શુદ્ધનિશ્ચયથી નથી.' આહાહા...! છે? 'ગાહં ગારયમાવો તિરિયત્થો મણવદેવપજ્જાઓ । કત્તા ણ હિ કારણદા અણુમંતા' એ ત્રણેમાં ત્રણ-ત્રણ લઈ લેવું. મનુષ્યગતિ, નરકગતિ, દેવગતિ કે તિર્યચગતિ, એનો હું કર્તા પણ નથી, કરાવનાર પણ નથી, અનુમોદનાર નથી, તેનું હું કારણ પણ નથી. આહાહા...! આનું નામ સમ્યગ્દર્શન સહિતનું સાચું પ્રતિક્રમણ કહેવામાં આવે છે. આહાહા...! અરે...! માણસને આકરું પડે. નવરાશ ન મળે. અને દુનિયા બધું કરે ભેગું. દુનિયા કરે, ભેગું અમે કરીએ છીએ. અમે ક્યાં નવું કરીએ છીએ? દુનિયા આખી કરે છે, (અમે પણ) ભેગું કરીએ છીએ. પણ બધા રખડીને મરશે. એમાં તારે પણ રખડીને મરવું છે? આહાહા...!

અહીં તો પરમાત્મા 'કુંદકુંદાચાર્ય'નો પોકાર છે. આહાહા...! એ ચાર ગતિના કારણો અને ચાર ગતિ મેં કરી નથી, મેં કરાવી નથી, એનું અનુમોદન મને નથી. તેમ તે ગતિનું કારણ તે હું નથી. આહાહા...! હું તો શુદ્ધજીવાસ્તિકાયના બળે આનંદ અને શાંતિનો સાગર તે હું છું. આહાહા...! અને મારી પર્યાયમાં તો આનંદ અને શાંતિ આવે, એ મારું કર્તવ્ય છે. આહાહા...! આ ગતિ આદિનું મારું કર્તવ્ય નહિ. ભાષા આદિનું મારું કર્તવ્ય નહિ. આ તો જડ છે. આહાહા...! આવી વાતું!

પછી કહે છે, 'ચૌદ ભેદવાળાં માર્ગજ્ઞાસ્થાનો...' આમાં નામ નથી આપ્યા. ચૌદ ભેદવાળા માર્ગજ્ઞાસ્થાન છે. ગતિ, જાતિ, જ્ઞાનના ભેદો, દર્શનના ભેદો, ભવ્ય-અભવ્ય, એવા બધા ભેદો છે, તે સ્થાનો મારામાં નથી. આહાહા...! 'ચૌદ ભેદવાળાં માર્ગજ્ઞાસ્થાનો...' આત્મા કઈ અવસ્થામાં છે? લૌકિક બહાર. તે બધી અવસ્થાઓની માર્ગજ્ઞાથી તો રહિત હું છું. આહાહા...!

માર્ગણા એટલે ક્યાં, કઈ અવસ્થામાં હું છું? એવી જે માર્ગણા ગતિ, જાતિ, ભવ્ય, અભવ્ય, જ્ઞાનની પાંચ દશા, અજ્ઞાનની ત્રણ દશા, શ્રદ્ધા દશા આદિ ભેદો, એ બધા ભેદોમાં હું નથી. આહાહા..!

‘ચૌદ ભેદવાળાં માર્ગણાસ્થાનો...’ આમાં જુદા નામ નથી આપ્યા. પહેલા આવી ગયા છે. શેમાં આવ્યા છે? ૮૭ પાનું. પહેલા આવી ગયા છે. ચૌદ છે ને? એ ‘ગતિ,...’ ગતિ. એ ગતિમાં હું નથી. આહાહા..! ‘ઇન્દ્રિય,...’માં હું નથી. પાંચ ઇન્દ્રિયમાં હું નથી. ‘કાય,...’માં હું નથી. ઔદારિક આદિ. ‘યોગ,...’માં હું નથી. મન, વચન, કાયાના યોગ. ‘વેદ,...’માં હું નથી. સ્ત્રીવેદ, પુરુષવેદ, નપુસંકવેદ, એમાં હું નથી. આહાહા..! એ મારા શુદ્ધજીવાસ્તિકાયમાં આ બધા ભેદો છે નહિ. ‘કષાય,...’ મારામાં નથી. પુણ્ય અને પાપનો ભાવ એ મારામાં નથી. હું તો શુદ્ધ જીવઅસ્તિ, જીવઅસ્તિ-કાય અસંખ્યપ્રદેશી પિંડ આનંદનો કંદ છું. ‘જ્ઞાન,...’ના ભેદ મારામાં નથી. આહાહા..! મતિ, શ્રુત, અવધિ, મન:પર્યય, કેવળ અને ત્રણ અજ્ઞાન, એવા આઠ ભેદ મારામાં નથી. હું તો એક અખંડ જ્ઞાનસ્વરૂપી પ્રભુ છું. આહાહા..!

‘સંયમ,...’ ને અસંયમ એ મારામાં નથી. આ બધા ભેદો પર્યાય છે. આહાહા..! ‘દર્શન,...’ ચક્ષુદર્શન, અચક્ષુદર્શન આદિ ભેદ મારામાં નથી. અવધિદર્શન, કેવળદર્શન એ ચાર ભેદ મારામાં નથી. એ તો ભેદ છે. હું તો અભેદ ત્રિકાળી જ્ઞાયકસ્વરૂપ છું. ભારે આકરું કામ. ‘લેશ્યા,...’ છ લેશ્યા, કૃષ્ણ, નીલ, કાપોત, તેજ, પદ્મ, શુક્લ. કષાયસહિતનો યોગ ને લેશ્યા. એ હું નહિ. લેશ્યા અને અલેશ્યા એ પણ હું નહિ. અલેશ્યા પણ એક પર્યાય છે એ પણ હું નહિ. આહાહા..!

એમ ‘ભવ્યત્વ,...’ અભવ્યત્વ હું નહિ. જુઓ! એ ભવ્યત્વ અને અભવ્યત્વ, મોક્ષને લાયક અને મોક્ષને લાયક એ હું નહિ. હું તો ત્રિકાળી જ્ઞાયક છું. આહાહા..! આ સાચું પ્રતિક્રમણ. પ્રતિ-પાછું હઠવું. પરભેદથી હટીને અભેદમાં આવવું, એનું નામ પ્રતિક્રમણ. આહાહા..! ઝીણો બોલ બહુ, ભાઈ! ‘ભવ્યત્વ,...’ અભવ્ય હું નહિ. સમકિત ને સાસાદન, ક્ષાયિક, ઉપશમ, ક્ષયોપશમ એ બધા ભેદો એ હું નહિ. આહાહા..! નિમિત્ત તો હું નહિ, રાગ તો હું નહિ, પણ ભેદ હું નહિ. શુદ્ધજીવાસ્તિકાય મારું સ્વરૂપ ત્રિકાળ, પ્રભુ! જેની સત્તામાં આ જણાય છે, એ જાણનારો, જાણનારો તે પૂર્ણ સ્વરૂપે છે, તે હું છું. આ બધું જણાય છે એ તો જાણનારો જાણે છે. આ તો માટી પરવસ્તુ છે. જેની સત્તામાં જણાય છે કે આ છે. એવી સત્તા મારા જ્ઞાનની સત્તામાં ભેદ નથી. આહાહા..! એમ ‘સંજિત્વ,...’ અસંજિત્વપણું. સંજિ મનવાળા અને મન વિનાના. એ બેય હું નહિ. ‘આહાર,...’ આહાર બેય હું નહિ. એ મારામાં નથી. છે?

‘ચૌદ ભેદવાળાં માર્ગણાસ્થાનો તથા તેટલા (ચૌદ) ભેદવાળાં જીવસ્થાનો...’ એકેન્દ્રિય, બેઠન્દ્રિય, ત્રણેન્દ્રિય, ચોઠન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિય, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત એવા ભેદ, એ હું નહિ.

આહાહા...! પંચેન્દ્રિય હું નહિ, એકેન્દ્રિય હું નહિ, બે ઇન્દ્રિય, ત્રણેન્દ્રિય, પર્યાપ્ત, અપર્યાપ્ત હું નહિ. આવું ક્યારે સાંભળે? આહાહા...! આખો દિ' ધમાલ. 'મુંબઈ' એ તો મોહનગરી. આહાહા...! એટલા કીધા ને? જીવસ્થાન એ હું નહિ. જીવના ચૌદ ભેદો.

'શુદ્ધનિશ્ચયથી પરમભાવસ્વભાવવાળાને...' આહાહા...! જે દષ્ટિ સમ્યગ્દર્શનનો વિષય, જે 'શુદ્ધનિશ્ચયથી પરમભાવસ્વભાવવાળાને (-પરમભાવ જેનો સ્વભાવ છે એવા મને) તે ભેદો નથી.' માર્ગજ્ઞાના ચૌદ ભેદો નથી, જીવના ભેદ નથી, ગુણસ્થાનના ભેદ નથી. આહાહા...! ત્રણ લીધા. ચૌદ માર્ગજ્ઞા, ચૌદ જીવસ્થાન, ચૌદ ગુણસ્થાન. ચૌદ તેરી બેતાલીસ (-૪૨). આહાહા...! એ હું નહિ. હું તો શુદ્ધજીવાસ્તિકાય, પરમાનંદસ્વરૂપ શુદ્ધ ચૈતન્યઘન, એ હું છું. એ પરથી હું પાછો ફરું છું. અને રહું છું આ, એનું નામ નિશ્ચયપ્રતિક્રમણ છે. આહાહા...!

આવું ઝીણું પડે. પછી વાતું કરે, એ તો બધી 'સોનગઢ'ની વાતું છે. ઓલા ભાઈ કહેતા હતા. 'કાંતિભાઈ' આવ્યા હતા ને? એ ત્યાં ગયા હતા. ક્યું શું ગામ એનું? 'કુચામણ'. ત્યાં સાધુ હશે. 'રાજમલ'ની સાથે એને પ્રેમ છે. એકબીજાને મેળ ખાય એટલે ત્યાં જાય. એમાં કેટલીક વાતું ત્યાં સાધુને કરતા હશે. સાધુએ સાંભળ્યું. બહુ બોલ્યા નહિ. પણ એક આર્જિકા બોલ્યા, કે આ તો બધી 'સોનગઢ'ની વાત છે. કહો, સાચી વાત આવે તો એ 'સોનગઢ'ની. અને બહારની વ્યવહારની વાત આવે એ (અમારી). એ કહેતા હતા. ભાઈ ગયા ને? 'કાંતિભાઈ' કહે, હું ત્યાં ગયો હતો. 'રાજમલ' મારો મિત્ર છે. એકબીજાને મેળ ખાય. ત્યાં સાધુ છે અને આર્જિકા છે. એટલે કેટલીક વાતું કરી. પંદર દિ' રહ્યો એમ કાંઈક કહેતા હતા. એટલે પછી છેવટે આર્જિકા એમ બોલ્યા કે આ વાત તો 'સોનગઢ'ની છે. ચોથે ગુણસ્થાને અનુભૂતિ એ વાત 'સોનગઢ'ની છે. અનુભવ ચોથે ગુણસ્થાને ન હોય, અનુભૂતિ તો સાતમે ગુણસ્થાને હોય. કહો, હવે.. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- કોને આધારે કહેતા હશે?

ઉત્તર :- શુદ્ધ ઉપયોગ છે એ તો સાતમે ગુણસ્થાને હોય ને. નીચે હોય? આહાહા...! એ આર્જિકા બોલ્યા હતા. એમ કહીને કાઢી નાખ્યું.

આ પહેલેથી ચોથે ગુણસ્થાને... આ વાત પંડિતજીએ કાઢી હતી ને? 'જ્ઞાનસાગર'માં. 'સમયસાર' .. ચોથે ગુણસ્થાને. ટીકાનો ઉદ્દેશ ચોથે ગુણસ્થાને શુદ્ધોપયોગનો છે. એમ લખ્યું છે. પણ ટીકામાં પાંચમા ગુણસ્થાન ઉપરની પણ વાત છે. એમ નીચે પછી નાખ્યું છે. પણ આ ટીકાનો ઉદ્દેશ એવો લાગે છે, કે ચોથે ગુણસ્થાને સમક્રિતમાં શુદ્ધોપયોગમાં થાય છે. એમાં લખ્યું છે. આહાહા...! એ નથી ને? આહાહા...!

શુભ અને અશુભરાગ, એ તો અશુદ્ધ ઉપયોગ છે. એનાથી ખસીને ચૈતન્યદ્રવ્ય ઉપર આવવું, એ તો શુદ્ધઉપયોગ છે. આહાહા...! એ શુદ્ધઉપયોગમાં સમ્યગ્દર્શન થાય છે. હવે એને માનવું નહિ તો શું કરવું? શુદ્ધઉપયોગ પહેલા ગુણસ્થાને ન હોય, સાતમે ગુણસ્થાને

હોય. બસ, થઈ રહ્યું. જાવ. પણ સાતમે હોય તો પછી તું એમ કહે, કે શુદ્ધઉપયોગ સાતમે ગુણસ્થાને હોય તો કેટલો કાળ રહે? થોડો કાળ અને પછી છઠ્ઠે ગુણસ્થાનમાં આવે. તો છઠ્ઠું અને સાતમું ગુણસ્થાન તમને છે? ‘પાટણીજી’! ભલે સાતમે તું કહે. પણ સાતમે ગુણસ્થાને રહે કેટલો કાળ? જો લાંબો કાળ રહે તો શ્રેણી માંડીને સર્વજ્ઞ થઈ જાય. એ તો અત્યારે છે નહિ. શુદ્ધ ઉપયોગમાંથી નીચે છઠ્ઠે ગુણસ્થાને આવી જાય, અને છઠ્ઠે ક્ષણિક રહે અને વળી સાતમે ગુણસ્થાને આવે, તો સાતમું નથી તો છઠ્ઠું પણ નથી, તો ગુણસ્થાન પણ નથી, તો મુનિ જ નથી. ઝીણી વાત. બિચારા શું કરે? વ્યવહારથી લઈને પડ્યા અને ‘સોનગઢ’નું આવું નીકળ્યું. એટલે લોકોને બિચારાને આકરું પડે. માર્ગ તો આ છે, બાપુ! આહાહા...!

ચોથે ગુણસ્થાને સમક્રિતમાં અનુભૂતિ, સમ્યગ્દર્શન, સ્વરૂપનું આચરણ, એ બધું ચોથે ગુણસ્થાને ઉત્પન્ન થાય છે. દર્શન, જ્ઞાન ને સ્થિરતાનો અંશ બધું ચોથે ગુણસ્થાને ઉત્પન્ન થાય છે. મોક્ષના માર્ગની શરૂઆત ત્યાંથી છે. આહાહા...! હવે એ માને નહિ. કારણ કે એને છે નહિ. સાતમે હોય તો અત્યારે સાતમું અમારે કાંઈ આવતું નથી. સાતમું આવતું નથી તો છઠ્ઠું ગુણસ્થાન પણ નથી. છઠ્ઠું નથી તો મુનિ નથી. થઈ રહ્યું. આહાહા...! સમજાણું?

સાતમે ગુણસ્થાને શુદ્ધોપયોગ કહે તો સાતમાનો શુદ્ધઉપયોગ તો અલ્પકાળ રહે, વધારે રહેવા જાય તો શ્રેણી માંડે. એ તો અત્યારે છે નહિ. ત્યારે શુદ્ધઉપયોગ પાછો હટીને છઠ્ઠે ગુણસ્થાને આવે ત્યારે જો છઠ્ઠે આવે અને ક્ષણમાં રહીને પાછો સાતમે ગુણસ્થાને આવે, તો એ તો તમારે સાતમું છે નહિ. તો છઠ્ઠું નથી તો મુનિપણું પણ નથી. ‘બાબુભાઈ’! આહાહા...! તમારા અનાદરને માટે નથી, પ્રભુ! આ તો વસ્તુનું સ્વરૂપ છે. આહાહા...!

ભગવાન! બધાને પરમાત્મપણું આપો અને પરમાત્માની બુદ્ધિ થાઓ. કોઈની અવળી બુદ્ધિ ન રહો. એ તો ધર્મીની ભાવના હોય છે. પણ વસ્તુનું સ્વરૂપ છે તે પ્રમાણે આવે, બીજું શું આવે? આહાહા...!

એ અહીં કહે છે. એવા વિવિધ ભાવો જે ચૌદ ભેદો તે મારામાં નથી. પછી વિશેષ કહેશે...
(શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)